

MATEMATIKA FANINI O'QITISHDA KREATIV METODLARDAN FOYDALANISH

Bahrullayev Ulug'bek Munojiddin o'g'li

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Matematika va informatika yo'nalishi talabasi

ulugbekbahrullayev@gmail.com

Normurodova Sadoqat Xoliqulovna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Matematika va ta'limda axborot texnologiyasi kafedrası katta

o'qituvchi, Email: sadoqatnormurodova33@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0009-1604-7456>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18029624>

ARTICLE INFO

Received: 21st December 2025

Accepted: 22nd December 2025

Published: 23rd December 2025

KEYWORDS

matematika ta'limi, kreativ metodlar, interaktiv dars, geometriya, noma'lum burchaklar, mantiqiy fikrlash, guruhli ish, innovatsion yondashuv, o'quvchi faolligi, ta'lim samaradorligi

ABSTRACT

Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida matematika fanini o'qitishda kreativ va interaktiv metodlardan foydalanish masalalari yoritilgan. Tadqiqot jarayonida 6-sinfda "Geometrik shakllardagi noma'lum burchaklarni topish" mavzusida tashkil etilgan ochiq dars tajribasi asos qilib olindi. Dars jarayonida savol-javob, guruhli ishlash, amaliy mashqlar hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini, mustaqil qaror qabul qilish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilgani asoslab berildi. O'rganishlar natijasida kreativ metodlar matematika darslarining samaradorligini oshirishi, o'quvchilarning bilimlarni chuqur va puxta o'zlashtirishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Maqolada keltirilgan xulosalar va takliflar matematika fanini o'qitish jarayonini takomillashtirishga qaratilgan.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida matematikani o'qitish jarayoni tubdan yangilanish bosqichini boshdan kechirmoqda. Jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivoji, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi hamda ta'lim sifatiga qo'yilayotgan talablarning ortib borishi matematika fanini o'qitishda innovatsion, kreativ va interaktiv yondashuvlarni tatbiq etishni taqozo etmoqda. Endilikda matematika fani faqatgina formulalar va hisob-kitoblar majmui sifatida emas, balki o'quvchilarda mantiqiy tafakkur, tanqidiy fikrlash, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish hamda ijodiy yondashuv ko'nikmalarini shakllantiruvchi muhim fan sifatida qaralmoqda. An'anaviy dars usullari o'quvchilarning bilim olish jarayonida ma'lum natijalarni bersa-da, ularning faolligi, mustaqil fikrlashi va darsga bo'lgan qiziqishini yetarli darajada ta'minlab bera olmaydi. Shu sababli matematika darslarida kreativ metodlardan foydalanish, o'quvchilarni faol ta'lim subyekti sifatida jarayonga jalb etish dolzarb masalaga aylanmoqda. Kreativ va interaktiv metodlar orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning bilish jarayonini

faollashtiradi, nazariy bilimlarni amaliyot bilan uzviy bog'lashga imkon yaratadi hamda bilimlarning mustahkam o'zlashtirilishiga xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, matematika fanini o'qitishda kreativ metodlarni qo'llash masalasi pedagogik jihatdan muhim ahamiyat kasb etib, ta'lim jarayonini samarali tashkil etishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida matematika darslarini kreativ metodlar asosida tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinib, 6-sinfda o'tkazilgan ochiq dars tajribasi misolida ularning samaradorligi yoritib beriladi.

Matematika fanini o'qitishda kreativ metodlardan foydalanish, avvalo, ta'lim jarayonining mazmuni va shaklini takomillashtirishga xizmat qiladi. Kreativ metodlar o'quvchilarning faolligini oshirish, mustaqil va mantiqiy fikrlashini rivojlantirish, shuningdek, o'zlashtirilayotgan bilimlarni real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash imkonini beradi. Ayniqsa, geometriya bo'limlarini o'rganishda bunday yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi, chunki geometrik tushunchalar fazoviy tasavvur va tahliliy fikrlashni talab qiladi.

6-sinfda "Geometrik shakllardagi noma'lum burchaklarni topish" mavzusida tashkil etilgan ochiq dars kreativ va interaktiv metodlar asosida olib borildi. Dars jarayonida o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida jalb etishga alohida e'tibor qaratildi. Avvalgi bilimlarni faollashtirish maqsadida savol-javob metodidan foydalanildi, bu esa o'quvchilarning eslab qolish qobiliyatini mustahkamlab, yangi mavzuni o'zlashtirish uchun zarur poydevor yaratdi. Mazkur bosqichda to'g'ri chiziq, uchburchak va parallel chiziqlardagi burchaklar xossalriga oid bilimlar qayta esga olindi.

Yangi mavzuni tushuntirish jarayonida ko'rgazmalilik va amaliy yondashuv asosiy o'rin tutdi. Geometrik shakllar yordamida noma'lum burchaklarni aniqlash algoritmlari bosqichma-bosqich tushuntirildi hamda misollar orqali mustahkamlandi. Bu jarayonda o'quvchilarning mantiqiy fikrlashi, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarining rivojlanishiga erishildi. Nazariy bilimlarning amaliy mashqlar bilan uyg'unligi dars samaradorligini yanada oshirdi.

Dars davomida guruhli ishlash metodining qo'llanilishi o'quvchilarda hamkorlikda ishlash, o'z fikrini erkin ifodalash va jamoa oldida himoya qilish malakalarini shakllantirdi. Guruhlarga berilgan topshiriqlar o'quvchilarning ijodiy yondashuvini faollashtirib, masalalarni turli usullar bilan yechishga undadi. Natijada o'quvchilar nafaqat tayyor bilimlarni o'zlashtirdi, balki ularni mustaqil ravishda qo'llash tajribasiga ega bo'ldi.

Shuningdek, dars jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini yanada oshirdi. Slaydlar va tarqatma materiallar yordamida berilgan topshiriqlar o'quvchilarning diqqatini jamlashga, mavzuni vizual tarzda idrok etishga xizmat qildi. Bu esa matematika darslarini samarali va mazmunli tashkil etishda kreativ metodlarning muhim o'rin tutishini yana bir bor tasdiqladi.

Matematika fanini o'qitishda kreativ metodlardan foydalanish asosida tashkil etilgan dars jarayonining samaradorligi amaliy tajriba orqali yaqqol namoyon bo'ldi. Ochiq dars jarayonida o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi, faolligi va mustaqil fikrlash darajasi sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Ayniqsa, geometrik shakllardagi noma'lum burchaklarni aniqlashga doir

masalalarni yechish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalari rivojlandi.

Dars davomida savol-javob, amaliy mashqlar hamda guruhli ishlar o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlashda muhim rol o'ynadi. Guruhlarda ishlash jarayonida o'quvchilar o'zaro fikr almashdi, masalalarga turli nuqtayi nazardan yondashdi va eng maqbul yechimni birgalikda aniqlashga harakat qildi. Bu esa o'quvchilarda hamkorlik, muloqot va jamoada ishlash madaniyatini shakllantirishga xizmat qildi.

Kreativ metodlarning qo'llanilishi natijasida o'quvchilarning matematik tushunchalarni faqat yodlab olish emas, balki ularni anglab yetish va amaliyotda qo'llash ko'nikmalari shakllandi. Dars jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning diqqatini jalb etib, mavzuni yanada tushunarli va qiziqarli tarzda o'zlashtirish imkonini berdi. Bu holat matematika fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlarning muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, matematika fanini o'qitishda kreativ va interaktiv metodlardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Bunday yondashuv o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi, ularni mustaqil va ijodiy faoliyatga undaydi hamda matematik bilimlarni chuqur va puxta o'zlashtirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, geometriya bo'limlarini o'rganishda amaliy mashqlar, guruhli ishlash va vizual vositalardan foydalanish yuqori natijalarga olib keladi.

Shu asosda quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

- birinchidan, matematika darslarini rejalashtirishda kreativ metodlarga kengroq o'rin berish;
- ikkinchidan, dars jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishni yo'lga qo'yish;
- uchinchidan, o'quvchilarning faolligi va ijodiy yondashuvini baholash mezonlarini takomillashtirish.

Mazkur takliflarning amaliyotga joriy etilishi matematika fanini o'qitish sifatini oshirishga, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini zamonaviy talablar darajasida shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorlari.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
3. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
4. Sayidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
5. Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun Matematika fani o'quv dasturi. – Toshkent, 2023.
6. Polat E.S. Интерактивные технологии в образовании. – Москва, 2018